

Asia: VN/30583/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston maaseutupoliittiseksi selonteoksi eduskunnalle

1. Yleiset huomiot

Mitä ajatuksia selontekoluonnos herättää? Huom. Ilmoita tässä, mikäli yksityishenkilönä haluat, että lausuntosi näkyy myös hankeikkunassa.

Leader Aisapari kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto maaseutupoliittisen selonteon luonnoksesta.

Selonteko on laadittu kattavasti ja monipuolisesti, ja se tunnistaa hyvin maaseudun nykytilan, haasteet ja mahdollisuudet. Erityisen tärkeänä pidämme sitä, että selonteossa korostetaan maaseudun monimuotoisuutta ja sen merkitystä koko Suomen elinvoimaisuuden, huoltovarmuuden ja kestäväen kehityksen kannalta. Leader Aisapari yhtyy Suomen Kylät ry:n ja sen Leader-jaoston lausuntoihin ja tukee niissä esitettyjä näkemyksiä ja toimenpidesuosituksia.

Euroopan yhteinen maatalouspolitiikka (CAP) on suurten muutosten edessä, ja alustavien tietojen mukaan maaseudun kehittämiseen kohdistuva rahoitus on vähenemässä. Leader Aisapari muistuttaa, että Leader-toiminnan ja maaseudun kehittämisen rahoitus on turvattava kaikilla maaseutualueilla, jotta paikalliset yhteisöt ja yritykset voivat jatkossakin toimia ja kehittyä.

2. Maaseutupolitiikan suunnittelujärjestelmä

Ovatko selonteossa tunnistetut näkökohdat maaseutupolitiikan suunnittelujärjestelmään liittyen olennaiset?

Maaseutupoliittisen selonteon suunnittelujärjestelmä on kuvattu kattavasti, ja siinä on tunnistettu olennaiset näkökohdat, jotka muodostavat vahvan perustan suunnitelmalliselle maaseutupolitiikan kehittämiselle. Suomen maaseutupolitiikka perustuu paikkaperustaiseen lähestymistapaan, mikä mahdollistaa politiikan ja kehittämistoimien räätälöinnin alueiden erityistarpeiden, vahvuuksien ja mahdollisuuksien mukaisesti.

Leader-toimintamalli edustaa paikallislähtöistä kehittämistä, jossa paikalliset ihmiset ovat parhaita asiantuntijoita oman alueensa kehittämisessä. Leader-yhdistysten kolmikantainen hallintomalli – paikalliset asukkaat, yhteisöt ja julkinen hallinto – tukee tätä lähestymistapaa ja vahvistaa alueellista osallisuutta.

Maaseudun moninaisuus tuo kehittämistyöhön haasteita, jotka edellyttävät poikkihallinnollista yhteistyötä, sektorirajat ylittäviä toimintamalleja, alueiden erityispiirteiden tunnistamista, tietoon perustuvaa suunnittelua ja seurantaa sekä koordinoitua suunnittelujärjestelmää. Maaseutupoliittikan neuvoston (MANE) roolin vahvistaminen on tässä keskeistä.

Leader-toiminnan jatkuminen tulevilla ohjelmakausilla on elintärkeää maaseudun kehittämisen ja paikallisyhteisöjen toimintaedellytysten kannalta. Paikallisten olosuhteiden huomioiminen on keskeistä, jotta hyvän elämän, asumisen ja kilpailukykyisen elinkeinotoiminnan mahdollisuudet voidaan turvata kaikkialla Suomessa.

Maaseutupoliittisen kokonaisuohjelman tavoitteiden saavuttaminen edellyttää julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoiden oma-aloitteisuutta, aktiivisuutta ja pitkäjänteistä kumppanuutta. Siksi on tärkeää turvata maaseudulla toimivien järjestöjen ja yhteisöjen tuki ja toimintaedellytykset, jotta elinvoimainen maaseutu voi kehittyä ja uudistua.

Puuttuuko tarkastelusta jokin näkökohta, joka tulisi lisätä?

-

3. Maaseutualueiden tilannekuva ja muutostekijät

Ovatko selonteossa tunnistetut näkökohdat maaseutualueiden tilannekuvaan ja muutostekijöihin liittyen olennaiset?

Maaseutupoliittisessa selonteossa tunnistetut näkökohdat maaseutualueiden tilannekuvaan ja muutostekijöihin ovat erittäin olennaisia. Ne tarjoavat kattavan kuvan maaseudun nykytilasta ja siihen vaikuttavista keskeisistä ilmiöistä ja suuntauksista.

Erityisen myönteistä on, että selonteossa kolmannelle sektorille ja vapaaehtoistyölle annetaan merkittävä rooli maaseudun elinvoiman, hyvinvoinnin ja turvallisuuden ylläpitämisessä. Väestömuutosten ja julkisten palveluverkkojen supistumisen myötä järjestöt ja yhdistykset vastaavat paikallisiin tarpeisiin alueilla, joilla julkinen tai yksityinen sektori ei riittävästi kata peruspalveluita. Tämä kattaa esimerkiksi liikkuvat sosiaali- ja terveyspalvelut sekä digitaalisten tukipalveluiden täydentämisen.

Kansalais- ja vapaaehtoistoiminta ylläpitää kriittistä infrastruktuuria, kuten pelastustoimintaa (vapaapalokunnat), yksityisteitä, vesihuoltoa (vesiosuuskunnat) sekä kyläverkkoja. Kylätoiminnassa

on kehitetty paikallisten yhteisöjen varautumista, josta on muodostumassa valtakunnallinen kyläturvallisuuden ja kylävarautumisen toimintamalli. Lisäksi toiminta vahvistaa elinympäristön laatua, luontosuhdetta ja kulttuuriperintöä, mikä tukee hyvinvointia, paikallista resilienssiä ja kriisinkestävyyttä.

On tärkeää vahvistaa kansalais- ja vapaaehtoistoimijoiden toimintaedellytyksiä turvaamalla maaseudun kehittämisrahoitus ja järjestöjen valtionavustukset. Yhdistystoiminnan näkökulmasta on huomioitava myös aktiivisen väestön väheneminen ja se, että yhä harvemmat ovat halukkaita sitoutumaan pitkäaikaisesti yhdistysten hallinnointitehtäviin. Vaikka lyhytaikaiselle, popup-tyyppiselle vapaaehtoisuudelle voi löytyä kiinnostusta, yhdistysten toiminta edellyttää myös toimivia hallituksia, joiden muodostaminen on yhä haastavampaa.

Puuttuuko tarkastelusta jokin näkökohta, joka tulisi lisätä ottaen huomioon selonteon tarkoitus ja tavoitteet?

Järjestöjen rooli palvelutuotannossa ansaitsee laajempaa huomiota. Niiden toimintaedellytysten tukeminen – sekä taloudellisesti että rakenteellisesti – on välttämätöntä, jotta ne voivat jatkossakin turvata hyvän elämän edellytyksiä maaseudulla. Pelkkä talkootyö ei riitä, vaan tarvitaan rahallisia resursseja toiminnan organisointiin ja fyysisten puitteiden ylläpitoon.

Maaseudun tyhjiä ja vajaakäyttöisten rakennusten, erityisesti seurantalojen, uusiokäyttö on tärkeää alueiden elinkelpoisuuden, yhteisöllisyyden ja kestävä kehityksen näkökulmasta. Niiden korjaamista ja käyttöä tulee edistää ja turvata siihen liittyvä rahoitus (esim. OKM:n seurantalojen korjausavustus).

Kulttuuritoiminta ja kulttuuriperintö tulisi nostaa selonteossa näkyvämmiin esiin omana kehittämiskokonaisuutenaan. Ne vahvistavat alueen pitovoimaa, luovaa taloutta ja ihmisten hyvinvointia – antavat juuret ja siivet.

On tärkeää tuoda esiin myös viime vuosien rahoitusleikkaukset, kuten kulttuuri- ja sote-järjestöjen tukien väheneminen, kuntien rahoituksen kiristyminen ja EU:n maaseuturahoituksen epävarmuus. Nämä yhteisvaikutukset heikentävät kolmannen sektorin kykyä vastata yhteiskunnan heille asettamiin odotuksiin. Lisäksi selonteossa tulisi korostaa palvelujen heikentyvää saavutettavuutta maaseudulla, joka vaikuttaa suoraan ihmisten haluun pysyä tai muuttaa maaseudulle.

Kolmannen sektorin rahoituksen riittämättömyys ja siihen kohdistuvat leikkaukset tulee tunnistaa myös ulkoisina uhkina. Ilman riittävää tukea kolmannen sektorin palveluntuottamiskyky heikkenee merkittävästi.

4. Kansallinen maaseutuvisio

Onko selonteossa kuvattu maaseutuvisio olennainen?

Maaseutuvisio on kannatettava ja rakentuu vahvojen periaatteiden varaan, kuten luottamukseen, dialogiin, ymmärrykseen ja tasavertaiseen kumppanuuteen. Se korostaa yhteistyön merkitystä eri hallinnonalojen, tasojen, sektoreiden sekä kaupunkien ja maaseutualueiden välillä, jotta maaseudun yhteiskunnallinen potentiaali voidaan toteuttaa paikallista elinvoimaa kunnioittaen.

Visio nostaa esiin maaseudun moninaisuuden, puhtaan ja monimuotoisen luonnon arvon, kestävän kehityksen, osaamisen, verkostojen sekä vetovoiman ja pitovoiman merkityksen. Se tukee ajatusta yhdessä tekemisestä ja maaseudun erityispiirteiden huomioimisesta kehittämisessä.

Puuttuuko maaseutuvisiosta jokin näkökohta, joka tulisi lisätä ottaen huomioon selonteon tarkoitus ja tavoitteet?

Maaseutuvisio on kannatettava, mutta sen sisältö jää toistaiseksi liian yleisluontoiseksi. Visio kaipaa lisää konkretiaa ja rohkeampaa suuntaa, joka toisi selkeämmin esiin maaseudun aktiivisen roolin ja tavoitellun tahtotilan.

Visiossa tulisi huomioida myös kulttuuriperinnön merkitys osana maaseudun talouden, infrastruktuurin ja kestävyiden kehittämistä. Ihmiset päätöksenteossa, hallinnossa ja elinkeinoissa mahdollistavat maaseudun rakenteiden uudistumisen, tunnistavat kulttuuriperinnön sekä puhtaan ja monimuotoisen luonnon arvon ja vastaavat kestävyiden kysymyksiin myös paikallistasolla.

5. Poikkihallinnolliset tavoitteet ja kehittämissuositukset (Anna vastaukset monivalintakysymykseen kohdassa seitsemän Muut täydennystarpeet)

Ovatko selonteossa tunnistetut poikkihallinnolliset tavoitteet (5 kpl) ja kehittämissuositukset (24 kpl) olennaiset?

Kyllä, maaseutupoliittisessa selonteossa poikkihallinnolliset tavoitteet ja kehittämissuositukset ovat olennainen ja keskeinen osa maaseutualueiden tulevaisuuden varmistamista. Tavoitteet ja kehittämissuositukset linkittyvät tunnistettuihin ongelmiin ja kehitystarpeisiin

Mitkä ovat näkökulmastanne tärkeimmät poikkihallinnolliset tavoitteet (1-3 kappaletta)?

Vahvistetaan talouden uudistumista tukevia rakenteita.

Voimistetaan toimintaedellytyksiä, luottamusta ja tulevaisuususkoa.

Ajantasaistetaan digitaalista ja fyysistä saavutettavuutta.

Voit kirjoittaa mahdolliset tarkemmat kommentit tavoitteisiin tavoitekohtaisesti:

-

Mitkä ovat näkökulmastanne tärkeimmät poikkihallinnolliset kehittämissuositukset (1-5 kappaletta)? (Merkitse kehittämissuosituksen numerot 1-24)

Kehittämissuositus 1. Digitaalisen kuilun kaventaminen

Kehittämissuositus 3. Kestävä liikkuminen ja liikenne

Kehittämissuositus 8. Maaseudun kehittäminen CAP POST 2027

Kehittämissuositus 15: Asuttavuuden varmistaminen

Kehittämissuositus 17: Kansalais- ja vapaaehtoistoiminnan edellytykset

Puuttuuko poikkihallinnollisista tavoitteista tai kehittämissuosituksista jokin kansallisesti merkittävä näkökohta, joka tulisi lisätä?

-

Voit kirjoittaa mahdolliset tarkemmat kommentit kehittämissuosituksiin suosituskohtaisesti:

-

6. Liite: Maaseutualueiden nykytilanteen ja muutostekijöiden kuvaus

Ovatko liitteessä kuvatut maaseutualueiden nykytilanne ja muutostekijät olennaiset?

Liitteessä on kuvattu varsin kattavasti maaseutualueiden nykytilanne ja muutostekijät

Puuttuuko nykytilanteen ja muutostekijöiden kuvauksesta jokin kansallisesti merkittävä näkökohta, joka tulisi lisätä?

-

7. Muut täydennystarpeet (anna tässä kohdassa vastaukset kohdan viisi monivalintakysymyksiin)

Onko selonteossa muita täydennystarpeita?

Kulttuuri on keskeinen voimavara maaseudulla, ei vain lisäarvoa tuottava tekijä. Se yhdistää ihmisiä, vahvistaa taloutta ja tekee maaseudusta houkuttelevan elinympäristön. Kulttuurinen kestävyys tulisi nostaa kehittämissuositukseksi, ja kulttuuriperintö voi toimia positiivisena muutosvoimana kestävyysmurroksessa.

Niemi-Huhdanpää Mervi
Leader AISAPARI